M. Szebeni Géza
A negyedik lovas

Negyven év. Negyven éve, 1972. október 5-én jelent meg a francia politika porondján újnáci beszédével és programjával Jean-Marie Le Pen, a Front national (FN) atyamestere. Ez idáig (az Action française-t kivéve) ez az egyetlen politikai formáció a francia jobboldali radikalizmus történetében, amelyik ilyen hosszú, négy évtizeden átívelő jelenlétre volt képes. Ennek a figyelemre méltó teljesítménynek az „értékéből" semmit nem von le az a tény, hogy az Európai Unió régi demokráciáinak többségében szintén meglehetős virulenciával működnek szélsőjobboldali radikális politikai alakzatok, némelyikük akár kormánykoalíció tagjaként is képes hallatni a hangját, több-kevesebb sikerrel merítve a jobboldali radikalizmus, vagy akár a fasizmus elfeledettnek hitt örökségéből. A hajdani, hullahegyeket eredményező gondolatok új erőre kapnak, s a jobboldali radikális rendszerkritika igyekszik alternatívát kínálni a parlamenti demokráciával szemben, amely csak nagy nehézségekkel – ha egyáltalán – képes válaszolni a hiperliberális tőke (és következményei), a globalizáció, a munkanélküliség, a delokalizáció, a piac mindenhatósága, a hazai gazdasági tevékenység védelmének eltűnése, a szociális háló szövetének ritkulása, a szegénység, vagy éppen a bevándorlás jelentette kihívásokra. Mindehhez – főleg az Európai Unió keleti peremvidékén – hozzájárul az elképesztő méretű korrupció, a gátlástalan kizsákmányolás, az állami segédlettel felhalmozott, szemérmetlen nagyságú magánvagyonok tömege, stb.

A szélsőjobboldali radikális rendszerkritika izmosodásához minden bizonnyal az is hozzájárul, hogy a nagy termelőeszközök társadalmi tulajdonlásán alapuló rendszerek bukásával a baloldali radikalizmus súlyos sebeket kapott, a kommunista pártok marginalizálódtak, eltűntek. Ennek következtében a munka világának egy része számára a jobboldal szélén található a hiperliberális tőke és vonzatai elleni radikális alternatívát kínáló fellépés egyetlen hiteles szereplője. (Arról nem beszélve, hogy szalonképességüket csak erősíti némelyik konzervatív párt velük való összekacsintása). Nem véletlen, hogy a 2012. évi francia elnök-, majd parlamenti választásokon a Parti socialiste nem egy alkalommal beszélt a Front national mögött álló „megtévesztett" tömegekről.

Az európai demokratikus politikai pártok nehézségeit fokozza a programjaik és a tevékenységük közötti növekvő távolság miatti hitelvesztésük, továbbá az, hogy a tömbösödő parlamenti rendszerek kialakulása következtében szinte ellehetetlenült a képviselethez nem jutó társadalmi érdekcsoportok parlamenti megjelenítése. A „politika-csinálás" szakmává, életpályává alakulása, a számtalan esetben kompromittálódott „politikai elit" leválthatatlansága nehezen eltávolítható ékeket vert a politikai osztály és a választók tömegei közé. A szélsőjobboldali radikalizmus térnyeréséhez minden bizonnyal az is hozzájárult, hogy a társadalmi nehézségekre hagyományosan konszenzusos megoldást kereső, önmagukat a baloldalon meghatározó (szocialista) pártok elfogadták a hiperliberális piac logikáját, majd rossz

kompromisszumokat kötve feladták korábbi elveik jelentős részét, és a „vesztesek" vagyis a munka világa képviseletének az oldaláról a „győztesek", vagyis a tőke oldalára kerültek (lásd blair-izmus, illetve Schröder *Agenda 2010,* stb.). Ennek eredményeképpen hagyományos szavazóbázisuk nem elhanyagolható része ismét a radikalizmus – ez alkalommal szélsőjobboldali – oldaláról érkezett rendszerkritika befogadójává vált. Nyílván nem véletlen, hogy a francia Front national szavazótáborának nem kis hányada a „kékgallérosok" köréből kerül ki (lásd NSDAP).

A francia szélsőjobbról jövő radikális rendszerkritikát az is erősíti, hogy Franciaországban szintén megjelentek olyan természetű problémák, melyek eredményeképpen az ország lassan kisodródik a legjelentősebb gazdasági hatalmak táborából, a növekedés a múlté, szociális modellje a jelenlegi formában munkanélküliséget generál, és adósságának nagysága előrevetíti a finanszírozhatatlanság rémképét is. Franciaország egyesek szerint immár kockázattá vált, s a francia–német kettősből ma már Németország az, amelyik diktál. A francia európai, illetve globális törekvések is léket kaptak azzal, hogy a bipoláris világrend megszűntével a „force de frappe" által hosszú évtizedekig biztosított komparatív politikai előnyök is elolvadtak.

A Jean-Marie Le Pen alapította FN fennállásának negyven éve alatt a francia belpolitika állandó tényezője lett, annak ellenére, hogy a demokratikus pártok nem szűnően törekedtek elszigetelésére. E törekvés a francia egyéni választókerületi kétfordulós választási rendszer segítségével a FN-t évtizedekre kiszorította a törvényhozásból – kivéve az 1986-ban indult ciklust, mikor is Mitterand elnök „alkotmányos csínytevése" eredményeképpen a Front national 35 képviselőt küldött a nemzetgyűlésbe. Miután Mitterand ezzel a lépésével sikeresen szétverte az ellene fellépő konzervatív tábort, a következő ciklusra visszaállította az uninominális kétfordulós választási rendszert, ami persze kiseprűzte a nemzetgyűlésből a FN képviselőit. Jean-Marie Le Pen ezután több mint tíz évig az utcáról szórta átkait a rendszerre, mígnem a 2002-es francia elnökválasztáson mozgalmának elnökjelöltjeként bejutott az elnökválasztás második fordulójába, s ott 19,2%-ot ért el.

Attól függetlenül, hogy ez a senki által nem várt fordulat legfőképpen a francia baloldal átgondolatlan taktikájának volt az következménye, és semmiképpen nem fenyegette az ország demokratikus berendezkedését, újabb jelzése volt annak, hogy a szélsőjobboldali radikalizmus Franciaországban is komoly bázissal rendelkezik, s ha a kétfordulós többségi választási rendszer nem távolítaná el rendre a politikai döntéshozatal lehetőségétől, komoly – akár kormány – erőként kellene számolni vele. Annál is inkább, mivel különböző közvélemény kutatási adatok szerint a megkérdezettek jelentős hányada osztja a FN nemzeti értékek védelméről szóló nézeteit, vagy ért egyet a bevándorlás jelentős szigorítására vonatkozó véleményével. A hiperliberális modell napjainkra kétségkívül csődöt hozó működtetésének következményei mannaként hullottak az időközben vezetőváltáson átment FN ölébe. A párt élére Le Pen lánya, Marine került, s ez utóbbi vezetésével az FN a 2012-es elnökválasztás első fordulójában 6.5 millió szavazatot (17.9%) kapott, majd a parlamenti választásokon az első fordulóban 3.5 millió voksot adtak pártjának, s a második fordulóban is több mint 800 000 szavazattal két képviselőt tudott a Bourbon-palotába küldeni. A negyvenedik évre kapott ajándék elgondolkodtató. Aligha vitatható, hogy a korábbi náci beszédet elhagyó FN választási tézisei – melyek annak a

bemutatására törekedtek, hogy a párt a hiperliberalizmus alternatívájaként a még mindig (vagy újra?) vonzó gaulle-izmus „nemzeti-populista" elemeinek az irányába mozdult – nem hagyták közömbösen a választók millióit.

1. A Front national eszmei gyökerei, politikai előfutárai

Az 1789-es forradalom eszmei oppozíciója

Magának a Front nationalnak a története csak 1972-ig tekint ugyan vissza, azonban ideológiai forrásvidéke a köztársaság ellenesség, az antikapitalizmus, az antiszemitizmus és a fundamentalista katolicizmus eszméinek majd kétszáz év alatt lerakódott hordalékából állt össze. Ekképpen a köztársaság- és demokráciaellenes francia jobboldali radikalizmus gyökerei sokkal messzebb nyúlnak, egészen az 1789-et opponáló, permanens ellenforradalomig (ez utóbbi mai hívei még az 1989-es bicentenárium alkalmával is tüntettek Párizsban a forradalom „bűnei, hazugságai és istentagadása" ellen), amely egyébként korai szakaszában nem rendelkezett – jó okkal – szociális töltettel, viszont ez utóbbi később állandó elemévé vált. A forradalmat isten büntetéseként fogták fel, mely büntetés eredményeképpen nem egy, a „szabadság, egyenlőség, testvériség" hármas egységén alapuló társadalomnak, hanem egy megtisztult, az egyház kebelébe visszatért Franciaországnak, az „ancien régime bis"-nek kell megszületnie. Ez persze a győzedelmes restauráció ellenére is lehetetlen volt, mint azt az 1830-as forradalom eredményei is mutatták. Azonban a francia ipari forradalom robbanása illetőleg a vele járó szociális következmények olyan társadalmi változásokat generáltak, amelyek az államformától függetlenül (császárság) adtak táptalajt egy éles, sok helytálló, szociálkatolikus elemet tartalmazó társadalomkritikának. Ez utóbbinak az alapjául az az 1789-et negáló felfogás szolgált, amelyik úgy vélte, hogy a modern társadalom szétrombolta a hagyományos, forradalom előtti struktúrákat, s ennek eredményeképpen került szembe a védtelen ember a bürokratikus és személytelen állammal illetőleg a liberális gazdaságot működtető ugyancsak személytelen erőkkel. A korai francia kereszténydemokrácia egyik kiemelkedő személyisége Lacordaire atya frappáns megfogalmazása szerint „az erős és a gyenge, a gazdag és a szegény viszonyában a szabadság elnyomóként működik. A felszabadító a törvény." Ennek a korai francia kereszténydemokráciának a legkiemelkedőbb gondolkodói (például Le Play, de Mun, de la Tour du Pin) rendszerkritikájukban rámutatva a modern társadalom szörnyű, „1789-ből eredő" igazságtalanságaira a megoldást a forradalom előtti évszázadok társadalmának az isteni akarattal harmonizáló – kétségkívül illuzórikus – „tökéletességében" keresték. A forradalom ellenes áramlatnak aztán VI. Piusz 1864-ben kiadott, a felvilágosodásban és a forradalomban gyökerező ideákat elitélő *Syllabus*a hosszú évtizedekre megszabta a katolikus egyház irányát, s a francia politikai katolicizmus nagyobbik részét lehorgonyozta a radikális jobboldal mellett – főként az állam és egyház szétválasztását kísérő politikai összecsapások idején. Ezt a tendenciát csak erősítette a modernizmus ellen fellépő, 1907-ben kiadott *Pascendi* kezdetű enciklika.

Az antirepublikanizmus

Az 1871-ben Poroszországtól elszenvedett vereséget követően négy évnek kellett eltelnie, míg a francia nemzetgyűlés 1875. január 30-án 353 szavazattal 352 ellenében (!) a köztársasági államforma mellett foglalt állást. Az 1876 elején lezajlott parlamenti választások már a republikánusoknak elsöprő többséget adtak, de az ultrakonzervatív köztársasági elnök McMahon marsall nem volt hajlandó ennek megfelelően kijelölni a miniszterelnököt. A beállt válsághelyzetben a monarchista ellenzéki erők katonai puccsal akarták megdönteni a köztársaságot, és az első erőpróbának a végkicsengéseként McMahon 1877. május 16-án lemondott, ami egyúttal az antirepublikánus erők súlyos vereségét is jelentette. A köztársaság helyzete megszilárdult annak ellenére, hogy az 1789-et eleven emlékezetében tartó klérus, a hadsereg vezető körei, a monarchisták káoszt, összeomlást jósoltak a népakaratot megtestesítő, veszélyesen radikálisnak tartott rezsim tevékenységének az eredményeképpen. (A „veszélyesen radikális" harmadik köztársaság a sajtószabadságot 1881-ben, a szakszervezetek létrehozását 1884-ben, a gyülekezési szabadságot pedig csak 1907-ben engedélyezte.) A köztársaság győztesen, de nem megerősödve került ki az erőpróbából, így ellenségei továbbra is domináns szerepet játszottak a fegyveres erőknél, az közigazgatásban, a pénz- és üzleti világban, a sajtóban, és élvezték a katolikus egyház támogatását is. Az elkövetkező három évtizedben a köztársaság még több alkalommal csapott össze ellenfeleivel.

Az a súlyos gazdasági és társadalmi válság, amely kezdőpontját az Union générale nagybank 1882-es összeomlása, fontos állomását pedig a Panama-botrány jelentette, ami aztán kiterjedt a pénzügyi és ipari szektor egészére, sőt a mezőgazdaságra is – azzal a következménnyel járt, hogy Franciaország a világ második ipari hatalmának a pozíciójából a negyedikre csúszott vissza. A válságperiódus a munka világát alapjaiban roppantotta meg, a tömeges munkanélküliség, a nyomor széles tömegeket gyűrt maga alá – termőtalajt adva a jobboldali radikális rendszerkritikának, annál is sikeresebben, hogy a „tömegdemokrácia" megjelenésével a szavazó százezrek vártak valamiféle, a rendszert jobbító alternatívára. Az antirepublikánus, radikális jobboldalt csak erősítette, hogy köztársaság emblematikus alakjaira súlyos erkölcsi, pénzügyi visszaélések sara fröccsent. Ennek következtében a köztársaság az utolsó védvonalai mögé kényszerült és természetes módon tekintett a hadsereg mint ultima ratio felé.

Nem utolsósorban Georges Clémenceau sürgetésére a francia tábornoki kar legrepublikánusabbnak tartott tagja, Georges Boulanger 1886 januárjában megkapta a hadügyminiszteri tárcát. A tábornok részt vett a krimi háborúban, megjárta Észak-Afrikát, Indokinát, s a francia–porosz háborúban is szerzett érdemeket. Miniszterként feladata az volt, hogy a második császárság hivatásos hadseregét leváltó, sorozáson alapuló, köztársasági népi hadsereget újjászervezze, megerősítse, és képessé tegye arra, hogy az elszenvedett vereség után revánsot vegyen a poroszokon. Nagy energiával látott tennivalóihoz. Eltávolította a hadseregből a legreakciósabb monarchista főtiszteket, gyors intézkedésekkel javított a tisztikar és a legénység életkörülményein, a kiképzést, a fegyverzetet a kor követelményeinek megfelelően alakította át. Népszerűsége meredeken emelkedett, annál is inkább, mert a közvélemény úgy látta, hogy tevékenysége révén a hadsereg csakugyan képessé válik a poroszok elleni sikeres visszavágásra. Fél évvel később, a július 14-ei katonai parádén éjfekete harci ménjén, festői egyenruhába bújtatott szpáhi különítménnyel körbevéve

jelent meg, emlékeztetve a századelő egy másik, diktátori hatalomra szert tett tábornokára. A kormány és a képviselőház gyorsan megvonta a bizalmát a túlságosan népszerű és túlságosan harcias tábornoktól (az évnek a tavaszán Boulanger általános mozgósítást akart elrendelni, mivel a németek a határon letartóztattak egy francia finánccot), majd felhasználva az 1887. májusi kormányátalakítás kínálta lehetőséget, ejtették a kormányból, s egy vidéki garnizonba vezényelték.

Boulanger azonban nem adta fel, s annak ellenére, hogy tényleges állományban volt, egy északi választókerületben indult, ahol a bányászok és a parasztok voksaival simán képviselői mandátumot nyert. Sikeréhez hozzájárult a harmadik köztársaság sok-sok botrányának egyike, mely magával rántotta nemcsak a kormányt, hanem a köztársasági elnököt is. A tábornok, most már képviselőként folytatta rohamait a köztársaság ellen, maga köré gyűjtve az antirepublikánus, illetőleg kormányellenes erők meglehetősen vegyes konglomerátumát. Jelmondata („Olyan köztársaságot akarok, amelyik megvédi a gyengét, a megalázottat, a kisembert.”) mellé állította mindazokat a tömegeket, kisegzisztenciákat, amelyek úgy érezték, hogy a köztársaság minden védelem nélkül kitette őket a szabad verseny megannyi, életkörülményeiket elviselhetetlenül megnehezítő következményének. (Csupán 1900-ban szabályozták a gyermekek és a nők munkanapjának a hosszát tíz órára, a férfiak továbbra is tizenkét órát dolgoztak, 1906-tól biztosította a törvény a heti egy pihenőnapot, míg a társadalombiztosításnak nyoma sem volt.)

A különböző, köztársaság ellenes vagyonos köröktől kapott anyagi támogatásnak köszönhetően Boulanger lapot alapított, s bőségesen tudta finanszírozni választási kampányát. Ekkor jelent meg mellette a francia–porosz háborút megjárt, a párizsi kommün leverésében tevőlegesen részt vállaló költő, Paul Déroulède alapította Ligue des patriotes (Hazafiak Ligája), mely valóságos, tízezreket csatasorba állító rohamosztagként működött közre a Boulanger melletti megmozdulásokban. A ligát néhány évvel korábban Déroulède azzal a céllal alapította, hogy hazafias neveléssel készítse fel az ifjúságot a poroszok elleni visszavágásra. Később Déroulède hazafiságról kőkemény nacionalizmusra váltott, köztársaságpártiból a parlament és a köztársaság esküdt ellenségévé vált. Boulanger 1889. január 27-én hatalmas többséggel nyert mandátumot Párizsban, ami gyakorlatilag megnyitotta számára az utat a hatalomátvétel felé. Ezen az estén ő volt Párizs ura.

Mint később írták, mellette állt a tömeg, a rendőrség, a köztársasági gárda és a hadsereg egy része. Ő azonban átlépte a tragédiát a komédiától elválasztó vonalat, az Elysée-palota helyett a barátnőjéhez ment, és így a köztársaság nagy szerencséjére a hatalomátvétel lehetősége kacagásba fulladt. (Nem sokkal később dramaturgiai érzékét bizonyítva barátnője sírhantján lőtte főbe magát). A jobboldal radikális, köztársaság-ellenes erői (különösen a monarchista restauráció hívei) elbuktak. A „Ligue des patriotes”-ot feloszlatták, Déroulède-et bíróság elé állították. A politikai süllyesztőben eltűnt Boulanger tábornok (aki maga egyébként nem volt 1789 ellenfele és programjában nem szerepelt az antiszemitizmus) fellépése teremtette meg azt a használható öntőformát, amely aztán később is a szélsőjobboldali radikális rendszerkritika eszközéül szolgált. A sajtója által sulykolt egyszerű, belátható „igazságok”, szociális demagógia, a végletekig hajtott nacionalizmus, a parlament-ellenesség, az utcai politizálás, az erőszak és nem utolsósorban a „vezető”, a „messiás”

fellépése együttesen olyan keveréket alkottak, amely további komponensekkel bővítve ettől kezdve Franciaországban állandó elemévé vált a szélsőséges politizálásnak.

Az antiszemitizmus

Bár a zsidógyűlölet a boulanger-izmus eszközei között nem szerepelt, tény, hogy az 1880-as évekre az antiszemita „irodalom" széles visszhangra lelt Franciaországban. Tucatjával jelentek meg a zsidózó pamfletek, „tudományos igénnyel" megírt elmélkedések, melyek sorából kiemelkedik a kiadónak vagyont hozó *Bibliothèque antisémitique* (Antiszemita könyvtár) vagy Edouard Drumont 1886-ban megjelent hírhedt műve a *La France juive* (A zsidó Franciaország), amely három év alatt 75 (!) kiadást ért meg. Ezek a (köztársaság centenáriumával és a modern művészetek Párizsból induló forradalmával kortárs) zabolátlanul zsidózó művek olyan téziseket állítottak fel, melyek majd a francia radikális jobboldal eszköztárának konstans elemei lesznek – szilárd építőkövekként szolgálva majd Vichy falainak felhúzásához. A „zsidóhoz" kötötték a kapitalizmus illetve a modernség minden átkát – a pénz uralmát, a kozmopolitizmust, a „pornográfiát", az ipari forradalom, a francia gazdaság szédületes fejlődésének minden elfogadhatatlan következményét, a köztársaság elfajulását. Az antiszemita beszéd a kor zaklatott környezetében termő talajra hullott, s egybeterelte a társadalom egymástól kétségkívül távol eső rétegeit, ateistákat, katolikusokat, sőt mi több, néhány korai szocialista politikus is erre a gyomnövényekkel benőtt legelőre tévedt – s így aztán gyorsan kialakult egy olyan nemzeti egység csalóka képe, amelynek gyorsan elillanó, legkisebb közös többszöröse az antiszemitizmus volt. Egyelőre egy olyan antiszemitizmus, amelynek fő jellemzője egyfajta, zavaros antikapitalizmus és az „istengyilkos" zsidó sokvariációs képének a sulykolása volt – a „kérdés" megoldására tett javaslatok nélkül.

Mindenesetre a korszak minden betegségére még a Dreyfus-ügy előtt panáceát kínáló formációk – a ligák – megjelenése arra mutat, hogy már ekkor képes volt országos szinten szerveződni az a sokszínű jobboldali radikális tábor, amely a „nemzeti újjászületés" zászlaja alá verbuválta a köztársaság minden ellenségét. A fentebb említett antiszemita szerző, Edouard Drumont 1889-ben alakította meg a Ligue antisémitique (Antiszemita liga) nevű szervezetét, melynek programja „Rotschild hatalmának a lerombolása" volt. A nyíltan antiszemita szervezet Boulanger tábornok támogatói közé tartozott, s annak bukását követően rövid időre kiszorult a közéletből. Drumont a napi politizálás helyett zsidófaló lapjának a *La libre parole*-nak (Szabad száj) szentelte tevékenységét egészen 1898-ig, mikor is a Dreyfus-ügy kínálta lehetőséget megragadva feltámasztotta antiszemita szervezetét, s programként azt hirdetette, hogy „társadalmi osztálykülönbségre való tekintet nélkül kell megvédeni a munkát az idegen konkurencia erőfeszítései ellen", és „fel kell szabadítani a franciákat és a nemzetet a zsidó iga alól". Nem sokkal később (1902-ben) azonban a vezetői között dúló belháború és néhány jogerős bírósági ítélet következtében a nyíltan antiszemita liga megszűnt.

Az antiszemita ár sodrában a jobboldali radikalizmus újabb és újabb formációi jelentek meg. Paul Déroulède 1896-ban újjáalakította ligáját, antiszemita programmal mozgósítva megválasztatta magát képviselőnek, s ezt követően a parlamentből zsidózva támadta a köztársaságot, és magát a parlamentet. 1899-ben kellőképpen

erősnek érezte magát ahhoz, hogy a hadseregben szövetséget keresve államcsínyt kíséreljen meg. A puccs elbukott, Déroulède-et tíz évre eltiltották a közügyektől. Ligája – mely magában hordta a parlament gyűlöletét, a „kozmopolita dekadencia" elutasítását, az antiszemitizmust, a populizmust, végletekig vitt nacionalizmust, a tömegdemonstrációkat és az autoriter politikai rendszer tiszteletét – nem élte túl vezetőjének közéleti halálát. A számtalan liga között mindenképpen említést érdemel a republikánus Union nationale (Nemzeti egység), amely nacionálkatolikus fiókszervezeteivel mintegy ernyőként szolgált a különböző kisebb ligák (köztük az Union nationale ouvrière - Nemzeti munkásegység) számára és nyújtott segédkezet a választások során antiszemita és szabadkőműves-ellenes programmal induló formációk számára. „Franciaország a franciáké!" és „Halál a zsidókra!" jelszavai majd később is sorvezetőként szolgálnak örökösei számára. 1899 januárjában újabb liga jelent meg a francia közélet porondján, a Ligue de la patrie française (A francia haza ligája). Fő feladatának a Dreyfus-párti Ligue des droits de l'Homme (Az emberi jogok ligája) elleni küzdelmet tekintette parlament- és szocialista-ellenes nacionalizmus alapján. Népszerűsége rohamosan nőtt, különösen értelmiségi körökben, s taglétszáma rövid időn belül a félmilliót is elérte. Ennek ellenére sikere tiszavirág életűnek bizonyult, mivel az 1902-es parlamenti választásokon vereséget szenvedett és az ezt követő belső nézeteltérések következtében megszűnt tényező lenni.

1894. szeptember 26-án a francia katonai kémelhárítás vezetőjének asztalára került dokumentumok szerint a francia vezérkar egyik tisztje a németek javára kémkedett. Alig három hónappal később a hadbíróság az Ördög-szigeten töltendő életfogytiglani szabadságvesztésre ítélte a hazaárulással vádolt Alfred Dreyfus századost. Tizenkét évvel később (a büntetéséből addig már öt évet letöltött és szabadlábra helyezett) Dreyfust rehabilitálták, őrnaggyá léptették elő, s megkapta a Becsületrendet. „Az ügy" addig soha nem látott méretekben osztotta meg a francia társadalmat – családok mentek szét, kormányok buktak meg, az utcán tömegverekedések robbantak ki. A Dreyfus-pártiak és a Dreyfus-elleniek közötti választóvonal nagyjából a jobb-, és a republikánus baloldal között húzódott, s ennek az ároknak a mélyítéséhez nagymértékben járult hozzá a hatalmas, „antidreyfusard"-ok által támasztott antiszemita hullám. Ez utóbbiak azzal érveltek, hogy Dreyfus bűnössége nyilvánvaló, mivel a százados Franciaország elpusztítására törekvő nemzetközi zsidóság tagja. „Az Ügy" megmutatta, hogy a XIX. századvégi Franciaországban is jelen volt már annak a fertelmes ideológiának minden eleme, amely majd a következő évszázad közepén Európát a szakadékba lökte. Így aztán, Zola manifesztumát követően a nemzetgyűlés majd kétszáz képviselője kérte a kormányt, hogy vessen véget a zsidók „túlreprezentáltságának" a közigazgatásban, majd nem sokkal később Jules Guérin a Ligue antisémique française (Francia antiszemita liga) elnöke arra buzdította a francia parasztokat, hogy a galíciai pogromokhoz hasonlóan elevenen égessék meg a zsidókat. A következménye ennek persze az lett, hogy soha nem látott mértékű atrocitásokra került sor az anyaországban és Algériában. Majd – hivatalos politikai vetületként – az 1898-as parlamenti választásokat követően antiszemita parlamenti csoport alakult a nemzetgyűlésben. Az elképesztő számban jelenlévő antiszemita szervezetek „politikai" programja elsősorban a zsidó pénzügyi oligarchák, a „zsidók uralomra törése" ellen irányult azzal, hogy a káros zsidót el kell távolítani társadalom testéből. Megjelent a

„zsidó-szabadkőműves” köztársaság megszüntetésének az igénye is, a zsidók gazdasági bojkottjával és a politikai életből történő kizárásukkal együtt.

Az Action française

A századvég Franciaországának zaklatott légkörében alapított jobboldali radikális ligák közül a legnagyobb hatásúnak és a legjelentősebbnek és a leghosszabb életűnek az Action française (Francia tett) bizonyult. Kezdetben folyóiratuk, a *Revue de l'Action française* hasábjain terjesztették az „integráns nacionalizmus”, vagyis a monarchia visszaállítását sürgető eszméiket. A folyóirat néhány évvel később (1908-ban) napilappá alakult, s a lap militáns terjesztői (Les camelots du roy (sic!) – a király rikkancsai) valóságos rohamosztagosokként vettek részt a köztársaság és a zsidók elleni akciókban. Indulójuk lelkesítő amalgámja volt a köztársaság ellenességnek, antiszemitizmusnak, a zsidók által elnyomott munkások melletti kiállásnak (*Youtube*-on hallható.) A liga megkérdőjelezhetetlen tekintélyű spiritus rectora jó fél évszázadig a süket költő, Charles Maurras (akinek szellemi fejlődése nem tárgya e dolgozatnak) volt, aki kimagasló intellektusán alapuló gyűlöletbeszédével az 1789-es forradalmat – amely dekadenciával és korrupcióval „fertőzte” a francia társadalmat –, a köztársaságot, a demokráciát, a parlamentet, a népoktatást, az emberi jogokat vette célba. Gyűlölete kiváltképpen a „haza négy idegen méregkeverője”: a protestánsok, a zsidók, a szabadkőművesek és az idegenek ellen irányult. Az antiszemitizmusra úgy tekintett, mint egy olyan eszközre, amelyik mindent elrendez, elsimít és leegyszerűsít. Úgy vélte, hogy a nemzeti összetartozás védelme érdekében ki kell zárni a nemzetből a „négy méregkeverőt” és első helyre kell állítani a francia nemzeti érdeket. Felfogása szerint a nemzeti egységet csak a monarchia biztosíthatja, a nemzet erkölcsi helyreállításának a vonatkozásában pedig a római katolikus egyház számára kell a vezető helyet biztosítani a társadalomban – mivel az egyesít, és egyben megtestesíti a rendet. Maurras nacionalizmusa már magába foglalta a későbbi jobboldali (és bolsevik) radikalizmus totalitárius törekvéseit, mondván, hogy az egyén semmi a közösséghez képest.

A ligák közül egyedül az Action française fordult rövid időre a munka világa felé, mivel Maurras meggyőződése szerint a modern társadalmak anarchiájára az egyetlen elfogadható megoldás a munka és a tőke közötti összhang megteremtése, az igazi keresztény korporációk létrehozása révén. A kísérlet annak ellenére nem sikerült, hogy az AF égisze alatt létrejött egy „sárga” szakszervezeti kezdeményezés és egy önmagát „nemzeti szocialista”-ként meghatározó mozgalom is. Az első világháború idején nacionalizmusát a haza védelmének a szolgálatába állította, majd a húszas-harmincas években a jobboldali radikalizmus meghatározó erejévé vált, bár befolyását katolikus körökben nagymértékben csökkentette konfliktusa a Vatikánnal. XI. Pius 1926. december 29-én kiadott dekrétummal „vallástalansága” miatt indexre tetette Maurras összes művét (ezek némelyike már előzőleg indexre került). Néhány hónappal később a Vatikán tovább ment, és megtiltotta, hogy az AF tagjainak kiszolgálják a szentségeket – jól látva egyébként, hogy az AF saját politikai céljai érdekében használta az egyházat, „érdekből, nem pedig meggyőződésből katolikus.”

2. A francia szélsőjobboldal a két világháború között és a második világháború alatt

Az első világháború nehéz évei nem adtak teret a parlamenti demokráciát radikálisan opponáló politikai mozgalmaknak Franciaországban. A ligák új erőre kaptak azonban a háború utáni években és a következő két évtized a radikális rendszerkritika szélsőbaltól a szélsőjobbig terjedő széles sávját nyitotta meg egész Európában. Franciaországban is – az olasz fasizmus ihletésére – a jobboldali radikalizmus gomba módra szaporodó szervezetei indultak rohamra a parlamenti demokrácia, a köztársaság ellen, de most már nem a rendszer átalakítása, hanem a megsemmisítése volt a cél, és nyíltan hívtak fel arra, hogy „bottal verjék ki" a parlamentből a „gyenge és rohadt" rezsim képviselőit, s kövessék az olasz meg a német példát. Az AF-től disszidált Georges Valois (miután 1920-ban sikertelen mozgalmat indított az olasz típusú korporációk franciaországi meggyökereztetése érdekében) 1925-ben megalapította az Itálián kívüli első fasiszta pártot Le Faisceau (Vesszőnyaláb) néven, s nemcsak az olasz fasizmus stílusát kölcsönözte egyenruhája, felvonulásai, tömeggyűlései révén, hanem annak gondolatiságát is. A Mussolinihoz hasonlóan balról – valahonnan az anarcho-szindikalizmus tájáról – induló Valois valamennyi osztály érdekeit szolgáló nemzeti államot akart létrehozni (autoriter vezetővel) a burzsoá vagy egy esetleges szocialista-kommunista állam helyett (bár úgy vélte, hogy fasizmus és szocializmus egyet akar). A célja elérése érdekében diktátort hatalomra juttató puccstól sem riadt volna vissza. Bár félkatonai alakulatokkal is rendelkezett, a gyakorlatba nem ültette át a mozgalom államcsínyről alkotott elképzeléseit. Nagytőkés pénzügyi támogatói (például a parfüm gyáros François Coty, aki később más szélsőjobboldali mozgalmakat is pénzelt) is az olasz mintára létrehozandó korporatív állam ábrándját kergették. Három évvel később, miután Valois kilépett, a párt új néven – Parti fasciste révolutionnaire (Forradalmi Fasiszta Párt) – vegetált. Maga Valois a megszállás alatt részt vett az Ellenállásban és letartóztatását követően a Bergen-Belsen-i haláltáborban pusztult el.

Az 1924-es francia pénzügyi válság idején alapította Pierre Taittinger párizsi képviselő a Déroulède-féle Ligue des patriotes utódszervezeteként a Jeunesses patriotes-ot (Patrióta ifjúság). Céljai között nem szerepelt ugyan a köztársaság megbuktatása, inkább annak egy autoriter rezsimmé átalakítása, melynek révén a parlament szerepe csökken, s a nagytőke is korlátok közé szorul. Eléggé zavaros ideológiájukban keveredett a bonapartizmus, Maurras gondolatisága és Déroulède nacionalizmusa. A Desofy tábornok (Csak nem Dezsőfy? De igen. Valószínűleg a 18. században Franciaországba érkezett Bercsényi-huszárok egyike volt az őse.) felügyelte egyenként ötvenfős rohamkülönítményeit. A rendőrség szerint kilencvenezer tagot voltak képesek mozgósítani. Az 1933-ban a François Coty alapította Solidarité française (Francia szolidaritás) eszmei fegyvertára is a már jól ismert eszközöket használta, vagyis a parlament gyűlöletét, a nemzetközi pénzügyi intézmények, a vadkapitalizmus elutasítását, amely vadkapitalizmussal szembeállította a munkán (és nem a spekuláción) alapuló „jó kapitalizmust". Jelszavukon – „Franciaország a franciáké"– kívül harcos antikommunizmus, baloldal ellenesség és antiszemitizmus volt zászlajukra tűzve. Egyenruhás rohamosztagaik vezetője egy, a gyarmati csapatoknál töltött

tényleges szolgálatból visszavonult őrnagy, Jean Renaud volt. Miután a parfüm gyáros Coty a következő évben tönkrement[1] és meghalt, a liga tagjainak a többsége a nyíltan fasiszta Francisme-hoz csatlakozott.

A szélsőjobboldali mozgalmak palettáján különös színt képviselt az 1928-ban indult és a gazdákat megcélzott Comité de défense paysanne (Paraszti védelmi bizottság). Spiritus rectora Henri d'Halluin alias Dorgères volt. A mozgalom a paraszti világot kívánta megvédeni a jakobinus, centralizáló állam ellenében, s elsősorban az adóterhek csökkenése érdekében lépett fel – olykor meglehetős vehemenciával. Dorgères néhány évvel később olyan korporatista állameszményt hirdetett meg, melyben keveredtek a szociálkatolicizmus, a köztársaság-ellenesség, az antikapitalizmus elemei, s egy olyan „családi korporatív köztársaság" eljövetelét sürgette, amely visszatér a földhöz, a gyökerekhez, az elfelejtett értékekhez (család, munka, haza), helyreállítja a helyes társadalmi tagozódást és annak tiszteletét, a korporációkat. Gondolatai – nem utolsósorban a francia mezőgazdaságot sújtó válságnak köszönhetően – széles visszhangra találtak a módosabb rétegek között olyannyira, hogy zöldinges rohamosztagai nem egy alkalommal támadtak a sztrájkoló zsellérekre (Mussolini squadristái hasonlóan „oldották fel" a mezőgazdasági sztrájkokat.). Dorgères és mozgalma társadalmi ideálja végül Vichy berendezkedésében valósul majd meg a harmadik köztársaság összeomlását követően.

A köztársaság-ellenes ligák legjelentősebbje az 1927-ben alapított, Coty által finanszírozott, s eredeti célja szerint helytállásukért kitüntetett, legalább hat hónapot a lövészárkokban töltött frontharcosokat és sebesülteket tömörítő, kezdetben apolitikus Croix du feu (Tűzkereszt) volt, amely rendkívül széles támogatásnak örvendett. A helyzet 1931-ben megváltozott, amikor a tényleges szolgálatból visszavonult François de La Rocque ezredes került a liga élére. A Croix du feu-t gyorsan félkatonai, a harmadik köztársaságnak „az utca nyomására" történő leváltását célzó mozgalommá alakította. Nagy szervezettségének köszönhetően a Croix du feu egy óra alatt képes volt utcai tüntetésre mozgósítani tagjait. Masírozásai, éjszakai fáklyás felvonulásai, utcai verekedései a kommunistákkal, valamiféle fasiszta hatalomátvétel gyanúját keltették, bár de La Rocque ezredes 1934-ben megjelent crédója a *Service publique* (A köz szolgálata) nem tekinthető fasiszta programnak. A lövészárok testvériség misztikuma ihlette társadalmi alternatívája elutasított mindent, ami a nemzeti összefogást megosztja – az osztályharcot, a politikai pártokat, a politika önzését, stb. Mindenképpen figyelmet érdemel, hogy elképzelései mentesek voltak az idegengyűlölettől és a fajgyűlölettől, mondván, hogy ezek idegenek a francia hagyományoktól. Addig ment csak el, hogy a francia munkaerő jogait garantálni kell, és az idegen munkaerőt csak a szükséges termelési célok eléréséig kell alkalmazni. Az államot mindenesetre nem tartotta kívánatosnak a gazdaságban, követelte az adóterhek csökkentését, a „kicsik" védelmét. Egyfajta „patrióta, paternalista, szociális kereszténységre" alapozó társadalom lebegett célként a szeme előtt. A mozgalom potenciális radikalizmusát jól mutatta azonban első fegyverténye 1931 novemberében, mikor az Action Française és a Jeunesses patriotes rohamosztagosaival együtt

[1] Az eseményt a *Canard enchaîné* c. ma is élő politikai vicclap úgy kommentálta, hogy a „szag, amelyiknek nincs többé pénze" – visszautalva Vespasianus császárnak az általa bevezetett wc használati díjra vonatkozó megjegyzésére, miszerint „a pénznek nincs szaga".

szétverte a nemzetközi leszerelési kongresszust, a védelmére kirendelt rendőrséggel egyetemben. Amikor viszont a ligák az akkori Front national-ban átmenetileg tömörülve – kihasználva a válságról válságra tántorgó köztársaság bénultságát és a hírhedt Stavisky-ügy kínálta lehetőséget – 1934. február 6-án megrohamozták a parlamentet, s csak egy hajszál választotta el a köztársaságot a bukástól, de La Rocque nem volt hajlandó rohamosztagosait odavezényelni. Ugyanis úgy látta, hogy a célkitűzéseinek megfelelő politikusok hatalomra segítése a puccs nélkül is sikerülni fog. A ligák 1936-os, népfront-kormány általi feloszlatását követően de La Rocque megalakította a Parti social français-t (Francia Szociális Párt), melynek több mint négyszázezer tagja volt, szociális és nemzeti céljai elvileg lehetővé tették, hogy egy nagy jobboldali tömegpárt szerepét töltse be, de ezt a lehetőséget elsöpörte a háború. De La Rocque a megszállás során részt vett az ellenállási mozgalomban, lebukott, a németek letartóztatták és deportálták.

Az antiparlamentáris jobboldali radikális erők széléről verbuválódott az önmagát is olasz mintájú fasiszta pártként meghatározó, kékinges Francisme. 1933-ban alapította a Valois-féle Faisceau felől érkező Marcel Bucard nevű, hajdani szeminarista, majd frontharcos, később politikai kalandor – Mussolini pénzén. Bucard 1946-ban kivégzőosztag előtt végezte kollaborációs tevékenységéért, hazaárulásért. Meglehetősen zavaros, misztikus programjában a valódi nemzeti forradalmat hirdette meg a hatalom meghódításának céljával. Jelszava a béke, az igazság, a rend volt, s hangsúlyozta a család, a munka, a takarékosság és a felsőbbségek tiszteletének elsőbbségét. A köztársaságból, és nem a köztársaságért élő hivatásos politikusoktól elvett hatalmat Verdun örököseinek kell odaadni – hirdette. A parlamentarizmust le kell rombolni. Rá kell támadni a társadalmi igazságtalanságra, amely a bolsevizmus, marxizmus és anarchia doktrínájának a forrása. A pénz hatalmasaitól meg kell szabadítani a munkát, és szembe kell állítani a korporatív szerveződés szolidaritásának az eszméjét az individualista kapitalizmus egoizmusával. A párt két évvel később a Nemzeti és szocialista akció francia egységpártja nevet vette fel, majd ezt követően, már a megszállás alatt Parti franciste-tá alakult. Néhány ezer tagnál többje soha nem volt, akik között ragyogó, fiatal intellektuelek is megtalálhatóak voltak, akik közül a háború után nem egy végezte hazaárulás miatt a kivégzőosztag előtt.

A nyílt fasizmusig és a nácikkal folytatott legszorosabb együttműködésig jutott a Francia Kommunista Pártból 1934-ben frakciózásért kizárt Jacques Doriot is. A korábbi frontharcos a legmagasabb párttisztségekig emelkedett. Doriot (még a Moszkvában székelő Kommunista Internacionálé végrehajtó bizottságának elnökségébe is beválasztották) a fasizmus elleni kommunista–szocialista összefogás szükségességét hangoztatta (ebben persze neki volt igaza). Mivel a Komintern később hibásnak bizonyult vonalával szembe ment az kizárták FKP-ból, de megtartotta képviselői mandátumát. Parti populaire français (Francia néppárt) néven 1936-ban pártot alapított, lapot adott ki *La liberté* és *Le cri du peuple* (A nép jajszava) címen, némely nagybank illetve nagyiparos támogatásával, s később a legádázabb támadásokat intézte a köztársaság, a parlament, a demokrácia s korábbi elvtársai ellen. Jelszavát: „Sem a jobboldal, sem a baloldal!” később Jean-Marie Le Pen is a zászlajára tűzte. A háborúig hátralévő két-három évben a szélsőséges antikommunizmus és rasszizmus szószólójaként az olasz fasizmust dicsőítette és együttműködést sürgetett a náci Németországgal. Társadalmi programját illetően ködös antikapitalizmust hirdetett –

bár a nem spekulációs magántulajdont nem kívánta megszüntetni – korporatív elképzelésekkel, aminek a központi eleme az volt, hogy a munkaadóknak és a munkavállalóknak közösen kell a vállalat ügyeiben dönteni s osztozniuk kell a hasznon. (E korában népszerű gondolat később felbukkan de Gaulle „részvétel"- koncepciójában is.) Doriot nem ért el túlzott sikereket a megszállásig, azt követően viszont a szélsőjobboldali gyűlések ünnepelt szónoka s az egyik életre hívója lett a keleti frontra szánt Légion des volontaires français-nek (Francia Önkéntesek Légiója). A „nagy Jacques" – ahogy hívei nevezték impozáns testalkata miatt – útja ezt követően nyílegyenesen vitt a nácikkal történő tevőleges együttműködés felé. A német egyenruhába búját „bolsevizmus elleni önkéntes francia légióval" (amely alakulat utolsó francia tagjai Berlin védelmében pusztultak el a Waffen SS Charlemagne hadosztályának maradékával) maga is német uniformisban (hadnagyként) a keleti fronton harcolt. A háború utolsó napjaiban, tisztázatlan körülmények között Németországban vesztette életét. (Amerikai vagy német vadászgépek lőtték szét gépkocsiját.)

A Léon Blum vezette népfront-kormány ligákat betiltó lépésére válaszul hívták életre az Action française által csak a „Csuklyások"-nak gúnyolt titkos társaságot a hadsereg, a „király rikkancsai", és más szélsőségesen demokráciaellenes szervezetek legradikálisabb tagjai. (Vezetői „fehérgallérosok" voltak, javarészük a Michelin cégnél dolgozott mérnökként, illetve a kozmetikai óriáscégnél a l'Oréalnál volt alkalmazásban) Persze az *Action française,* amelyik élcelődése ellenére továbbra is a jobboldali radikalizmus élbolyában volt található, a népfront-kormány szociális intézkedéseit a magántulajdon elleni rohamnak minősítette azzal együtt, hogy a Blum vezette kormányt a franciák feletti zsidó uralom megvalósításának nevezte, a miniszterelnök megölésére (hátba lövésére) hívott fel. Nem meglepő, hogy ebből az optikából nézve a ligák betiltása nem volt más az *Action française* szerint, mint a „zsidó terror" újabb megnyilvánulása.

A legsötétebb szélsőséges formáció – igazi nevén – a Comité secret d'action révolutionnaire (Forradalmi Akció Titkos Bizottsága) volt, azzal a céllal, hogy megbuktassa a köztársaságot, eltüntesse a „szovjet forradalomnak szállást csináló" népfrontot. A legnagyobb titokban szervezett CSAR – mely halállal büntette az „árulókat" – a hadsereg mintájára szerveződött. Komoly kapcsolatokkal is rendelkezett a hadseregen belüli titkos, köztársaság-ellenes társasággal, a „Corvignolles-hálózattal". Harci csoportjait a hadsereg velük szimpatizáló elemei, majd egy politikai gyilkosságért cserében, Mussolini segítségével fegyverezték fel, s pénzügyi támogatóik között bankárok, biztosítótársaságok, a gépkocsi-, és más iparágak reprezentánsai (például a Michelin, a l'Oreal, stb.) szerepeltek, de nem riadtak vissza bankrablástól sem. A köztársaság megdöntésére az volt a tervük, hogy fegyveres puccsot kísérelnek meg, amire fegyveres kommunista válasz érkezik, s a hadsereg átveszi a hatalmat a polgárháború megelőzésére. A hadsereg megkeresett vezetőiben azonban nem volt hajlandóság az együttműködésre. A rendőrség a CSAR által elkövetett gyilkosságok és provokációs terror-robbantások utáni nyomozás eredményeképpen 1937-re a társaságot szétzilálta, s belügyminiszter 1937. november 18-án tájékoztatta a közvéleményt a köztársaság elleni széleskörű összeesküvés felszámolásáról. A háború megakadályozta a vizsgálat befejezését, arra majd csak a felszabadulást követően került sor, kiderítve, hogy kevés szervezet rendelkezett a „Csuklyások"-éhoz hasonló, a

parlamenti rendszer felszámolására képes struktúrával. Tagjait a háború, a megszállás forgószele szétsodorta. Egyesek a gaulle-ista ellenállás hősei, irányítói lettek, míg mások fasiszta mozgalmakat létrehozva a nácikkal történő kollaboráció útjára léptek, vagy Franco védőszárnyai alá bújtak. A háború után ellenük indított per érthető módon kudarcba fulladt, lévén, hogy a korábbi nyomozati anyag a háború során eltűnt. Több illusztris vezetője aztán a l'Oréal spanyol illetve dél-amerikai képviseleteinek élére került.

A Pétain marsall vezette État français (Francia állam) Vichyben történt kikiáltásával megvalósult a köztársaság porba döntése, az autoriter, fajvédő rezsim megteremtése. A Pétain sürgette „nemzeti forradalom", amelynek a célja a marsall megfogalmazása szerint a nemzet „erkölcsi és intellektuális" talpra állítása volt végül is testet adott mindannak, amire a szélsőjobboldal 1789 óta áhítozott. „A nemzeti, tekintélyuralmi, hierarchikus és szociális" ultrareakciós rezsim vegyeskereskedésének a polcain minden megtalálható volt a haladás ellenességtől kezdve a fajgyűlöleten át, ide sorolva „az individualizmus elvetését, az egyenlőség tagadását, a nacionalizmust, a nemzeti összefogás tervét, az ipari társadalom elvetését, az értelmiség ellenességét és a kultúra liberális felfogásának elutasítását."[2] Mindez elvegyítve a kollaboráció állami politikává emelésével, a „zsidó plutokrata, bolsevik, szabadkőműves" elleni hadjárat szükségességének kotyvalékával, aztán az öntőformába nem illő franciák elleni szörnyű bűnökkel elkerülhetetlenül és olyan mértékben diszkreditálta a különböző jobboldali radikális, populista mozgalmakat, szélsőjobboldali pártokat, hogy a felszabadulást követően jó ideig szó sem lehetett arról, hogy bármilyen formában megjelenjenek a francia politikai életben.

3. Pierre Poujade-tól Marine Le Pen-ig

A poujade-isták

1953-ban bukkant fel a teljes ismeretlenségből a Dordogne megyei papír- és írószerboltos Pierre Poujade, aki néhány évig – egészen De Gaulle 1958-as hatalomra jutásáig – maga köré gyűjtötte a jobboldal antiparlamentáris, radikális populista erőit. Természetesen az ő megjelenése sem volt előzmények nélkül. Az 1928-ban színre lépett Fédération nationale des contribuables (Adófizetők nemzeti szövetsége) először csak az adófizetés igazságosságáért szállt síkra, majd később váltott demokráciaellenes hangra s kívánt mozgósítani a harmadik köztársaság ellen. Poujade villámgyors sikerének alapja az volt, hogy az akkori miniszterelnök Pierre Mendès-France szigorított az adórendszeren, s adócsalásért börtönbüntetést helyezett kilátásba. Poujade a boltjában megjelenő adóellenőröket erőszakkal eltávolította, s ezzel valóságos népi mozgalmat indított útjára, hatalmas népszerűségre téve szert a „gestapós adórendszer" elleni lázadásával. Rövid idő alatt felállította érdekvédelmi szervezetét a Union de Défense des Commerçants et des Artisans-t (Kereskedők és kézművesek védelmi uniója). Az unióból 1956-ra Union et fraternité française (Francia

[2] Azéma, Jean-Pierre: *Vichy*. In: Winock, Michel (szerk.): *Histoire de l'extrême droite en France.* Éditions du Seuil, 1994. 199.

unió és testvériség) néven parlamenti frakció is lett, miután a választásokon 52 parlamenti mandátumot szerzett. Mozgalma a „sem jobboldal, sem baloldal” jelszóval a jobboldali radikalizmus akkor megengedett határáig elment, élesen támadta a római szerződés Európáját, a parlamentet, a „vámpír államot”, az idegeneket s maga köré gyűjtötte mindazokat az elégedetlen kisegzisztenciákat, amelyek létükben érezték fenyegetve magukat. Hatalmas tömeggyűlésein rendvédelmi osztagai a fizikai erőszaktól sem riadtak vissza. Rendkívüli, establishment-ellenességén alapuló népszerűségét látva egy ideig a francia kommunisták is szimpatizáltak vele, de aztán a „Poujadolf” nevet ragasztva rá, eltávolodtak tőle. Kifejezetten a korporativista állam megteremtésére vonatkozó elképzelését tükrözte az a törvényjavaslata, hogy a parlament helyett rendi gyűlést hívjanak össze, ahol a nép közvetlenül hallatja hangját a polgárok napi gondjaitól eltávolodott politikai elit helyében. Jean-Marie Le Pen is Poujade védőszárnyai alatt kezdte politikusi pályáját, 1956-ban ő is a parlamentbe került az UFF képviselőjeként. A parlament legfiatalabb tagja volt. Mesterét azonban úgy túlszárnyalta az állam, a „korrupt képviselők”, a francia nemzeti identitást gyengítő bevándorlók, Európa elleni támadásaival, hogy Poujade végül kizárta az UFF tagjai közül.

Jean-Marie Le Pen Front national-ja

Az 1928-ban született Jean-Marie Le Pen mögött ekkorra már meglehetősen változatos múlt állt. A politikatudományokat és jogot tanuló jövendő pártvezér a franciák Dien-bien-phunál elszenvedett vereségét követően beállt az idegenlégió ejtőernyősei közé, és kitüntette magát Indokinában, a szuezi beavatkozásnál és Algériában is. Az ejtőernyős tisztből politikussá avanzsált Le Pen-t a poujade-i intermezzót követően 1958-ban ismét megválasztották képviselővé, s ezt követően csatlakozott Antoine Pinay pártjához, a Centre National des Indépendants et Paysans-hoz (Függetlenek és parasztok nemzeti központja). A de Gaulle tábornok nevéhez fűződő alkotmányreform, az ötödik köztársaság megteremtése nyomán kialakuló politikai stabilitás, amely véget vetett a „strandkormányok” korszakának, a tábornok konzervatív nacionalizmusa, továbbá a francia modernizáció hatalmas üteme és a szédületes ütemben növekvő életszínvonal elszívta a levegőt a francia jobboldali radikalizmus elől. Ez utóbbi az algériai események felkorbácsolta indulatok (például a „feketelábúk” tömeges hazatelepedése, az OAS tevékenysége, stb.) felhajtóerejét kihasználva igyekezett még egy politikai esélyt teremteni a maga számára. Az 1965-ös elnökválasztáson Jean-Louis Tixier-Vignancourt személyében ezek az erők külön jelöltet állítottak. Tixier-Vignancourt a vichy kormányban államtitkárként működött, majd Pétain hazaárulási perében az agg marsall védője volt, és később ellátta az algériai rendezés ellen terror-cselekményekkel tiltakozó OAS aktivisták védelmét is. A francia Algéria és a Vichy rendszer után sóvárgó hívei a választások első fordulójában 5,2%-nyi szavazatot adtak neki, ami természetesen nem volt elég a második fordulóba kerüléshez. Tixier-Vignancourt választási kampányának vezetője az akkor már parlamenti mandátummal nem rendelkező Jean-Marie Le Pen volt.

Jean-Marie Le Pen a sikertelen választási kampányt követően eltűnt a francia politikai élet fősodrából, s évekig egy lemezkiadó vállalat igazgatójaként kereste kenyerét. A hetvenes évek kezdetére a téli álmukat alvó különböző jobboldali radikális,

szélsőjobboldali csoportocskák (pétain-isták, az OAS volt aktivistái, poujade-isták, antigaulle-isták, a francia Algéria hívei, stb.) vezetői úgy látták, hogy megérett a helyzet egy egységes mozgalom életre hívására. Viszonylag rövid előkészítő munka után az 1972. október 5-én tartott alakuló ülésen útnak indították a Front national-t. Az új szervezet élére a kétségkívüli karizmával és vezetői képességekkel rendelkező Jean-Marie Le Pen került.[3] Vezetőségében olyan személyiségek foglaltak helyet, mint Pierre Bousquet, az FN lapjának kiadója, akit később háborús bűnök elkövetéséért elítéltek, vagy a Nemzeti Front napilapjának (*Présent* – Jelen) a kiadója François Brigneau, aki a gyászos emlékű vichy-i milícia tagja volt, továbbá Jean Castrillo, aki a második világháborúban a Waffen SS tagjaként harcolt.

A remények azonban a hetvenes évek elején korainak bizonyultak, a választási eredmények nem igazolták vissza a párt vezetőinek várakozásait. Az 1973-as parlamenti választásokon a FN 0,5%-ot ért el, 1978-ban 0%-ot, 1981-ben 0,3%-ot. A nyolcvanas évek közepétől viszont jelentős sikerekről adhatott számot. 1986-ban (amikor is Mitterand a választási rendszert belpolitikai taktikai okokból megváltoztatta s ennek révén a FN 35 képviselői helyet nyert a nemzetgyűlésben) és 1988-ban 9,8%, 1993-ban 12,6%, 1997-ben 15,1%, 2002-ben 12,4% volt az eredménye, sőt 1984-ben és 1999-ben Le Pen európai parlamenti képviselői mandátumot is nyert. A francia elnökválasztásokon 1974-ben az első fordulóban a választók 0,8%-a, 1988-ban 14,4%-a, 1995-ben 15,2%-a, majd a 2002-es elnökválasztás második fordulójában 19,2%-a szavazott Jean-Marie Le Penre. A „köztársasági fegyelem" vele szemben felsorakozott több mint 80%-a ellenére az FN elnökére leadott bő hétmillió szavazat azonban intő jelként kellett, hogy szolgáljon.

Az FN korabeli programja pontos irányokat szabott meg cselekvése valamennyi, fontosnak ítélt területe számára. A Jean-Marie Le Pen bevezetőjével ellátott program hat fejezetből állt, s az egyes fejezetcímek – úgymint identitás, szuverenitás, biztonság, jólét, testvériség, szabadság – jelezték azokat a nagy kérdéseket, amik körül Franciaország gondjai csomósodtak, az alfejezetek ezeket elemezték, s azt követően a párt által – hatalomra kerülése esetén -–kínált megoldásokat ismertetették.

Bár a pártvezér nyílt rasszizmusa és antiszemitizmusa (mellyel szavazóinak csak 4%-a értett egyet) taszító volt, politikai programjának jó néhány állandó elemére támaszkodva nem kis sikerrel igyekezett „átlépni a hamis jobb- és az ósdi baloldal között húzódó régóta meglévő árkot azért, hogy egybegyűjtse a francia népet". Vonzerejét növelte, hogy rendszerkritikájának néhány pontjában vitán felül helyesen mutatott rá a francia társadalom krónikus, már-már kezelhetetlennek tűnő gondjaira. A jobboldali radikalizmus történelmi örökségének letéteményeseként folyamatosan támadta a „korrupt" parlamenti pártokat, a baloldali politikai formációkat, szakszervezeteket, melyek hozzájárultak a francia nemzet „degenerálódásához." Ellenséges nézeteket vallott az EU-ról és a „brüsszeli bürokratákról". Fő célpontjai közé tartoztak a bevándorlók, a kisebbségek, melyeket a bűnözésért és a francia nemzeti identitás aláaknázásáért tett felelőssé. „Rend-pártúságát" hivatott felmutatni a tervezett különböző drasztikus intézkedések a bevándorlók ellen, vagy a különleges

[3] Le Pen-nek a politikai marketing iránti tagadhatatlan érzékét mutatta, hogy hosszú időn keresztül úgy jelent meg a nyilvánosság előtt, hogy elveszített fél szemére fekete szalagot kötött (akár egy kalózkapitány), ami félelmetessé és egyben felejthetetlenné tette őt.

„nemzeti gárda” létrehozása, amit adott esetben társadalmi jellegű zavargások ellen is mozgósítani lehetne. A vezére megnyilvánulásai révén a Front national jobboldali radikalizmusa oly sokszor érintkezett szélsőjobboldali, náci nézetekkel, hogy a francia tradicionális jobboldal visszautasított vele minden választási együttműködést, akár annak az árán is, hogy érzékeny választási veszteségeket könyveljen el, és keményen szankcionálta azokat a politikusait, akik a kétfordulós többségi választási rendszerben a második fordulót FN támogatással megnyerve jutottak mandátumhoz. Annak ellenére, hogy a jobbközép pártok elvi álláspontjának a hiba nélküli érvényesülése az elmúlt negyed évszázad során-parlamenten kívül tartotta a Front nationalt, a munkanélküliség, a bevándorlás, a mindennapok biztonságának megingása, a külvárosokban jelentkező szociális gondokhoz is fűződő, a mindennapokat élhetetlenné tevő, „lokális” bűnözés következményeire a közvélemény részéről elvárt kormányzati reakciók hiánya egyre inkább „beágyazta”, tényezővé tette a pártot az ország politikai életében.

A társadalmi és gazdasági nehézségek e tényt csak részben indokolták, ezen túlmenően több-kevesebb egyetértéssel találkozott elemzők részéről az a felfogás, hogy a Nemzeti Front felemelkedése az egyik szimptómája a posztindusztriális, posztkoloniális, posztnemzeti, (és Colin Crouch brit politológus szavával élve) posztdemokratikus társadalomba való átmenet, illetve az ahhoz történő adaptáció nehézségeinek. További szerepet játszott az, hogy a szociális piacgazdaság újraelosztó szolidaritásra alapuló rendszere meggyengült az elmúlt évek során, s a neoliberális, a nemzetközi versenyben kétség kívüli, átmeneti sikereket felmutató gazdaságpolitika szociális érzéketlensége sokakban (elsősorban a bérből-fizetésből élők körében) keltette a deklasszálódás, a társadalom peremére kerülés érzését.

A Nemzeti Front e folyamatok által keltett félelmekből táplálkozott, s mindazok felé fordult, akik úgy érezték, hogy a leginkább őket fenyegette az EU-n belüli, a szociális piacgazdaságból a neoliberális rendszerek felé vezető társadalmi modellváltás, illetőleg a globalizáció gerjesztette szédületes ütemű, sokak számára érthetetlen változások sora. A FN „nemzeti” argumentumának sikeréhez legalább részben hozzájárultak továbbá azok a nemzeti identitás elvesztésétől való félelmek, amiket az egyre erősödő, különböző integrációk váltanak ki Európában. A tradicionális pártok „nemzeti beszédének” a gyengülése miatt kiürült térben sokszorosára erősödött a Le Pen-i argumentumok visszhangja – nem véletlenül követelte a francia jobbközép pártok egyik prominens személyisége, hogy „vegyük vissza (a Nemzeti Fronttól) a haza, az erkölcs, az erény fogalmait.” Az FN e régebbi programjában (amely program mintegy sűrítménye az előző jobboldali radikális, szélsőjobboldali mozgalmak programjainak) megfogalmazott rendszerkritika számos részigazságot tartalmazott, és joggal mutatott rá az európai társadalmak jó néhány területen jelen lévő diszfunkciójára, amelyek kétségkívül válságjelenségekként értékelhetők. E válságjelenségek a korunkban zajló, világméretű paradigmaváltásnak a kísérői.

A Jean-Marie Le Pen nevével fémjelzett program természetesen nem jobboldalisága vagy radikalizmusa miatt volt elfogadhatatlan, hanem amiatt, hogy rendkívül összetett társadalmi folyamatok által generált problémákra egymondatos, autoriter megoldásokat tett az asztalra, s összességében egy olyan rendszert kínált alternatívaként, amelyről már az elmúlt század során bebizonyosodott, hogy nem működik. A jobboldali radikalizmus szélére sodródott mozgalom társadalmi modelljével

összefüggésben az egyik legárulkodóbb javaslat az volt, hogy „meg kell teremteni a munka szabad képviseletét, s olyan paritásos alapon működő szakmai képviseleti szerveket kell létrehozni, amelyekben a munkavállalók és a munkaadók egyforma súllyal vannak jelen." Ez a társadalomszervezésnek olyan totalitárius modellje, amelynek bevezetésére már a húszas évek Olaszországában sor került.

A „sem jobb, sem bal – francia!" jelszó kínosan emlékeztetett Jacques Doriot náci pártjára, és hangoztatói nem vettek tudomást a modern társadalmak rendkívül összetett szövetéről, amely alkotóelemei érdekeinek a megjelenítését, az önmagukat a jobb vagy a baloldalon meghatározó pártok látják el a köztársaság intézményrendszerén belül.[4] Ennek a gyakorlatnak a megszűntetése a kétség kívül nagy hibaszázalékkal működő „pártokrácia" felszámolása révén ismét csak a totális államhoz vezethet, mint arról az elmúlt század történelme bőségesen szolgáltat példákkal. (A baloldal és az „oligarchák" elleni kirohanások nem állnak messze a megszállást követően erőre kapott francia nácik Népi Nemzeti Milíciájának a „bolsevizmus és a kapitalizmus" elleni mozgósításától sem.) A program alapjaiban kérdőjelezte meg a modern demokráciák társadalmi szerződés eszméjén nyugvó gyakorlatát. Az antiparlamentarizmussal, demokrácia-ellenességgel, idegengyűlölettel, antiszemitizmussal vegyített hívószavai elsősorban azt hivatottak sugallni, hogy lehetséges egy új, a parlamenti demokrácia elmúlt évtizedek során meghonosodott politikai gyakorlatán kívüli praxis megteremtése. A cél eléréséhez az út Jean-Marie Le Pen felfogása szerint a hatalmon lévő politikai elitnek a társadalom működészavaraiért viselt „bűnössége és felelőssége" hangoztatásán, a „hamis" – baloldal és jobboldal közötti – politikai választás és a társadalom sokszínűsége mentén artikulálódó politikai pártok elutasításán, a parlament demokratikus törvényhozó szerepének meggyengítését célzó, népszavazásos „közvetlen, népi demokrácia" intézményének idealizálásán keresztül vezetett.

A 2002 tavaszán megtartott elnökválasztás nagy sikerét követően a Front national jelentős méretű gyengülése következett, ami részben annak volt betudható, hogy a régi-új köztársasági elnök sajátos neogaulle-izmusa bizonyos mértékben elszívta a levegőt a radikális jobboldaltól, másrészt pedig a párt már a választói többsége számára is vállalhatatlan mértékben sodródott a jobboldal szélére. Szerepet játszott az is, hogy a követendő stratégiát illetően a párt megosztott volt, a mérsékeltebb és a radikálisabb szárny két irányba húzott. Ezen túlmenően megjelent a nemzeti és patrióta jelszavakkal operáló Mouvement pour la France (Mozgalom Franciaországért), amely alternatívát adott – Le Pen szélsőséges rasszizmusát elutasítva – a jobboldal kevésbé radikális, inkább 1789-et és következményeit tagadó, „ellenforradalmi" klientúrájának. A 2007-es elnökválasztáson elért 10,47%, majd a nem sokkal utána tartott nemzetgyűlési választások 4,3%-a és a következő önkormányzati választások szinte nem mérhető, egy százalékot sem elérő eredménye megkongatta a vészharangot a párt felett. Az ilyenkor szokásos belső csaták porfelhőjéből az addig elnök Jean-Marie leánya emelkedett ki győztesen.

[4] A modern demokratikus rendszerekben ezért bűzlik a hazugságtól minden „nemzeti összefogásra" buzdító és kényszerítő politika. Megvalósulása esetén ugyanis a parlamenti demokrácia lényege semmisülne meg.

4. Marine Le Pen Front national-ja

A 2011. január 16-i kongresszuson megválasztott, kétségkívül karizmatikus hölgy jó választásnak bizonyult. Egyik első lépéseként eltávolította illetve legyengítette a pártot kompromittáló újnáci áramlatokat, megszakította hivatalos kapcsolatait egyebek mellett a magyar Jobbikkal alapított Alliance européenne des mouvements nationaux-val (Nemzeti Mozgalmak Európai Szövetsége)[5], rendkívül következetesen törekedve arra, hogy a Front national a hiperliberalizmus alternatívájaként jelenjen meg. Alternatívaként, mégpedig úgy, hogy a Rasseblement Bleu Marine (Tengerkék összefogás – ugyanakkor szójáték az elnök asszony keresztnevével) ernyője alá szándékozik terelni a radikális jobboldal minden ókonzervatív, ellenforradalmár, pétainista, fasiszta, reakciós klerikális elemét – a nácikat kivéve – olyan módon, amelyik lehetővé teszi a társadalom azon szegmenseinek a megszólítását is, amelyek eleddig süketnek bizonyultak a Front national felől érkező szirénhangokra. A gazdasági patriotizmus hangoztatása azzal, hogy akciója egyidejűleg célba veszi a legfontosabb szociális kérdéseket is mintegy bizonyítékul szolgál arra, hogy az EU a válságért felelős „ultraliberális globalizáció trójai falova" és egyúttal nyílt hadüzenetet jelent a mai kapitalizmusnak és Brüsszelnek (bár a kizsákmányolás alapjául szolgáló magántulajdont nem kérdőjelezi meg – szemben a szélsőbaloldali rendszerkritikákkal).

A Marine Le Pen jelentette fordulatot mutató éles, „korszerű" rendszerkritikát az is jellemzi, hogy a párt újabb tézisei egyfajta, hiányos nemzeti-populista gaulle-izmus irányába mutatnak, nem nélkülözve annak történelmi-jakobinus színeit sem. Az elnök asszony vélekedése szerint a szubszidiaritás gyakorlata megfosztja az államot stratégiai kompetenciáitól, egyenlőtlenséget teremt, melegágya a korrupciónak és a helyi hatalmasságok megjelenésének. Figyelemreméltó, hogy az új vezetés a pártot egy olyan irányba igyekszik vinni, amelynek fő útjelzői az állam tekintélye, a nemzet jövője, új külpolitikai orientáció (például együttműködés Oroszországgal), Franciaország gazdasági és társadalmi újjáépítése valamint a köztársaság újjászerkesztése. E tekintetben figyelemre méltó, hogy az „új" FN a respublika keretein belülre pozícionálja magát – eltérően a francia szélsőjobboldali radikalizmus hagyományaitól.

Marine Le Pen 2012-es francia elnökválasztásra, az előző év novemberében meghirdetett *A nép hangja, Franciaország szellemisége* című programja majd két tucat, rövid fejezetében foglal állást a mai francia valóság szinte valamennyi problémáját illetően.

– A gazdasági fellendülés és a szociális krízis enyhítése érdekében az 1500 eurós minimálbértől elmaradt béreket 200 euróval növelné, s költségeit az importra kivetett 3%-os adóval fedezné. A közüzemi díjak és a vasúti jegyek árának csökkentése 5%

[5] Kísérlet a Mussolini által 1934-ben gründolt „fekete internacionálé" feltámasztására. Ez utóbbi első kongresszusát 1934-ben a svájci Montreux-ben tartotta egy tucatnyi fasiszta párt részvételével. A francia delegációt Marcel Bucard vezette, akit egyébként erre a feladatra Mussolini jelölt ki, és akinek a Duce sajtó és propaganda államtitkársága havi tízezer lírát utalt ki személyes apanázsként. Bucard pártja pedig működési költségeire havi ötvenezer lírát kapott.

lenne, az üzemanyag árának adótartamát pedig 20%-kal. Jelentős mértékben emelné az özvegyi nyugdíjakat, az elsősorban franciák számára fenntartandó öregségi minimál nyugdíjak követnék az inflációt. A bankok uzsorakamatait a törvény szigorával szabályozná.

– Visszaállítaná az ország pénzügyi szabadságát azzal, hogy a tíz éve használt közös pénz nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Ellenkezőleg, az euró bevezetése a franciák számára árrobbanást, munkanélküliséget, delokalizációt hozott. A franciák a görög, az ír, a portugál mentőcsomagokra 60 milliárd eurót költöttek eredmény nélkül. Az eurózóna a franciák számára a lassú halál jelenti. A francia frank visszaállításáról népszavazás döntsön. Az FN a spekulációs tőkemozgásokat korlátozó intézkedéseket vezetne be.

– A gazdasági patriotizmus jegyében támogatná a kiskereskedelmet és a francia vállalatokat, harcot indítva a nagyon alacsony bérekkel operáló illojális konkurencia ellen, amely utóbbi az oka a termelés elvándorlásának. A közbeszerzéseken csak a francia vállalatok indulhatnának s a kiskereskedelem védelmét jelentené a hipermarketekkel szemben az, hogy a kizárólagos kapcsolat tilos lenne a hipermarketek és a nagy áru elosztó központok között. Az ipari tanuló korhatárt a 14. életévre állítanák vissza.

– Az adósság felszámolása a nemzetközi pénzpiacoktól történő megszabadulással kezdődik. Franciaország negyven év alatt 1400 milliárd euro kamatot fizetett a pénzpiacokon 1700 milliárd euro adósságára. A FN azzal számol, hogy a közpénzek „deprivatizációja" révén eltörlik a bankok monopolhelyzetét és ennek eredményeképpen a francia Nemzeti Bank kamatmentesen kölcsönözne az államkincstárnak. A párt hatalomra kerülése esetén véget vet a „hatalom" költekezésének, megszünteti a felesleges kiadásokat, eltörli a tisztségviselők túlzott végkielégítéseit és indokolatlan anyagi előnyét. Ugyancsak megszünteti a közérdeket nem szolgáló alapítványok, egyesületek szubvencióját. A párt a választóktól kapott hatalmával élve azonosítja és drasztikusan csökkenti az ország számára végzetes és haszontalan kiadásokat. Fellép az adócsalás, az adókedvezmények, a decentralizáció költségei ellen, és megvizsgálja milyen hatást gyakorol a szociális kiadásokra az ellenőrizetlen bevándorlás.

– A nyugdíjak és a fogyatékkal élők nyugdíjszerű ellátásának értékállósága a cél. Az értékálló nyugdíjrendszer tartós megteremtésének a feltétele a teljes foglalkoztatottság és a szakítás az UMPS politikájával.[6] Franciaország fegyverezze fel magát a globalizációval szemben – népesedéspolitika a költséges és destabilizáló bevándorlás ellenében. A generációk közötti szolidaritás alapja a Franciaország holnapi erejét növelő népes, új generációk eljövetele. A nyugdíjjogosultságot a 40 évnyi járulékfizetés adja azzal, hogy a párt visszaállítja a 60. életévre a nyugdíjkorhatárt. Azok az idegenek nem kapnak minimál nyugdíjat, akik legalább tíz évnél kevesebbet dolgoztak és nem fizettek tíz évig járulékot. A társadalombiztosítás egyik feladata lesz a fogyatékkal élők ellátásának a biztosítása. Az állam szerepvállalása nőni fog az

[6] UMPS = Union pour le maintien perpétuel du système – Szövetség a rendszer örökös fenntartásáért. Ezzel a betűszó jelszóval a párt egymás mellé állítja és elutasítja a demokratikus parlamenti pártokat azzal a váddal, hogy a jobb-, és a baloldal szövetséget kötött a Franciaországot a tönk szélére juttató hiperliberális politika fenntartásáért.

idősgondozásban, mivel e téren a magánvállalkozások egyre nagyobb helyet foglalnak el és szolgáltatásaik egyre drágábbak.

– Az adózást a progresszivitás és igazságosság jegyében szervezi át az FN. A lakhatási adót a jövedelemadóba kell integrálni és az így kialakított adót progresszívvá kell tenni. A jövedelemadó felső kulcsa 46% legyen. A tőkejövedelmek felülvizsgálatra kerülnek azért, hogy ez utóbbiak ne legyenek kedvezőbb helyzetben, mint a munkajövedelmek. Az igazságosság jegyében egyesítésre kerül az ingatlanadó és a vagyonadó. Az új vállalati adók 15-25-34%-on lesznek rögzítve. A legkisebb adókulcsot az egyéni vállalkozások a kis-, és középvállalatok számára tartják majd fenn.

– A bevándorlási politika fő célja a jelenlegi folyamatok visszafordítása. A legális bevándorlók évi 200 000 fős volumenét év 10 000-re kell csökkenteni előnyben részesítve azokat, akik tudásukkal hozzájárulnak a franciák közös munkájához. Az illegális bevándorlókat ki kell utasítani, a legalizálásukat lehetővé tevő jogszabályokat megsemmisíteni csakúgy, mint a nekik járó ingyenes orvosi ellátást. Ezzel együtt be kell tiltani az illegális bevándorlók védelmére szervezett tüntetéseket. A munkalehetőségeket illetően az elsőbbséget a franciáknak kell biztosítani. A dolgozó és járulékot fizető idegenek a franciákkal egyenlő mértékben részesüljenek a szociális ellátásokból. A jus solist el kell törölni, mivel a francia állampolgárságot ki kell érdemelni. Ez utóbbi feltétele a békés és hosszabb idejű „itt-tartózkodás”, nyelvtudás, asszimiláció. Az egy éve nem dolgozó idegen kiutasításra kerül és tőkeként visszakapja azt, amit addig járulékként befizetett. A franciaellenes fajgyűlölet súlyosbító körülménynek számit majd a büntetőeljárás során és önmagában is büntethető lesz. Az elítélt idegenek börtönbüntetésüket hazájukban töltsék le. Az afrikai országokkal új típusú kooperációs politikát kell kialakítani miszerint a nekik nyújtandó segélyeket attól kell függővé tenni, hogy ezek az országok együttműködnek-e a Franciaországba irányuló migráció leállítását vagy az illegális bevándorlók visszafogadását illetően.

– A közbiztonság alapelve a zéró tolerancia lesz. A rendvédelmi erők elleni támadásokat az igazságszolgáltatás szigorúan megtorolja. A (nagyobbrészt arabok és feketék lakta) un. „kockázatos negyedek” bűnözői hálózatait felszámolják. A rendvédelmi erők létszámát növelik. A visszaeső bűnözök elleni szankciók egyike lesz a szociális juttatásaik megszüntetése. A halálbüntetés vagy a tényleges életfogytiglani elzárás bevezetése.

– A laicitás az egy és oszthatatlan köztársaság alapja. A pozitív diszkriminációnak ott nincs helye. Népszavazásra bocsátott alkotmánymódosításra van szükség azzal, hogy a Köztársaság nem ismer el egyetlen vallási közösséget sem. Az egyház és az állam szétválasztásáról hozott 1905-ös törvények szigorú alkalmazására van szükség. Egy vallás se kapjon állami támogatást, a hívők tartsák el saját egyházukat. Minden vallási-politikai ideológia beszüremlését elkerülendő egyik egyház sem kaphat külföldről pénzt. A közszolgálat alkalmazottjainak vagy igénybevevőinek minden külső vallási jel hordása tilos lesz.

– Az igazságszolgáltatást a rend és a szigor jellemzi majd, költségvetése öt év alatt 25%-kal nő. A kiszabott büntetések letöltendők lesznek és az igazságszolgáltatás folyamatában az áldozatok méltó helyet kapnak a jelenlegi gyakorlattal szemben, mikor is őket gyakran megvetik és elfelejtik. A bírák számát növelik, a büntetés-végrehajtási helyek száma 40 ezerrel nő. Az igazságszolgáltatás aktorainak a

függetlenségét és semlegességét a párt úgy kívánja garantálni, hogy ez előbbiek nem lehetnek szakszervezeti tagok, nem lehetnek politikailag elkötelezettek, nem lehetnek jelöltek és nem nyilvánulhatnak meg folyó ügyekről. A büntethetőség korhatára betöltött 13. életév lesz. A visszaeső gyermekbűnözők szülei szociális támogatást nem kapnak, hacsak nem bizonyítják nyomorukat.

– A demokrácia és közmorál vonatkozásában a népi kezdeményezésen alapuló referendum az alkotmányba kerül, szervezése könnyítést kap azért, hogy a közvetlen demokrácia gyakorlása könnyebb legyen. Az elnöki mandátum 7 éves periódusa vissza lesz állítva, de csak egyszer tölthető be a funkció annak érdekében, hogy az elnök a francia népre ne pedig az újraválasztására összpontosítson. Az alkotmányt csak népszavazással lehet majd módosítani és bevezetésre kerül az arányos választási rendszer. A sajtószabadság védelme érdekében a közbeszerzésektől függő csoportok nem rendelkezhetnek médiummal.

– A közösségi szolgáltatások tekintetében a tömegközlekedésnek – nemcsak a nagy sebességű vonatnak – szentelnek majd figyelmet, helyreállítják a kispostákat, büntetőjogi felelősségre vonás éri a kartellező magánszolgáltatókat.

– A honvédelem a szabadság eszköze. A 11 millió négyzetkilométernyi francia felségvíz – és természeti erőforrás – védelmére helyre kell állítani az ütőképes haditengerészetet. A védelmi programok újra öt éves periódusra szólnak majd és a katonai költségvetés az évi PIB 2%-val emelkedik. Franciaország kilép a NATO integrált katonai szervezetéből, mivel ő maga saját biztonságának záloga. A nukleáris elrettentés marad az ország biztonságának a fő garanciája. Létre kell hozni az ötven ezer fős nemzeti gárdát. A francia hadiipart újjá lesz építve az együttműködésre alkalmas európai partnerre.

– Az egészségügy elsőbbséget élvez azzal, hogy az ország minden területén hozzáférhető legyen az ellátás. Új gyógyszerpolitika kialakításával az FN szakítani fog a könyvelői szemlélettel és fellép a gyógyszerpazarlás ellen, de visszaállítja több gyógyszer támogatását. A TB-csalások elleni szankciók magukban foglalják majd azt, hogy a csalók minden szociális juttatástól elesnek. A vidék jobb egészségügyi ellátása érdekében közepes méretű egészségügyi központokat állítanak fel. Az Egészségügyi Minisztérium ellenőrzési jogköre bővülni fog.

– A család (egy férfi és egy nő) a társadalom alapja. Ennek a támogatása és a népesedés politika kerül a középpontba. A gyermekkel otthon maradó szülő a minimálbér 80%-át kapja támogatásként, de a bölcsődei férőhelyek száma is növekszik. A legalább egy francia szülővel bíró családok estében a családi pótlék kiigazításra kerül és inflációkövető lesz. A három vagy több gyermeket vagy egy fogyatékkal élő gyermeket nevelő anya nyugdíj korkedvezményben részesül. A gyermekeiket egyedül nevelő francia szülők segítséget kapnak. A gyermekek védelme az erőszak ellen (ideértve az internetet is) külön figyelmet kap. A fogyatékkal élők szintén külön figyelemben részesülnek.

– Az iskola a tudás átadásának a helye. Az eredmények szerinti rangsorolásra és a fegyelemre épül majd. Az elemi iskola legfontosabb feladata az írás, az olvasás és a számolás továbbadása. Véget kell vetni a pedagógiai és módszertani kísérletezgetéseknek. A francia történelem és földrajz oktatása végig kötelező lesz az

iskolai évek alatt. Az egybevegyített középoktatás nagy károkat okozott. Az érettségi ismét elnyeri a rangját. A szakmatanulás ismét lehetséges lesz a 14. életévtől. Az FN visszaállítja az iskolai fegyelmet a tanári tekintéllyel együtt.

– A kultúra területén a fő feladat a nemzeti kulturális kincsek védelme.

– A mezőgazdaság és a vidék érdekében Franciaország elhagyja a közös mezőgazdasági politikát, tekintettel arra, hogy a befizetett 20 milliárd euróból 13 milliárdot kapott vissza. A Franciaországba irányuló élelmiszerexportot ugyanolyan szabályozásnak veti alá, amilyen szabályozással a francia élelmiszer exportőröknek kell szembe nézni. Az FN bevezeti a „Vásároljunk franciát!" törvényt és előírja, hogy a közétkeztetés csak francia termékeket használhat. A mezőgazdasági nyugdíjakat értékállóvá teszi, a mezőgazdasági özvegyi nyugdíjakat pedig a minimálbér 85%-ra emeli. A vadászati szezonokat pedig nem a brüsszeli bürokraták, hanem a franciák fogják meghatározni. A halászat terén is első lesz a francia érdekek védelme.

– A környezetvédelem vonatkozásában fontos kérdés a nukleáris energia felhasználása. Középtávon a nukleáris erőművek tovább működnek, mivel az energiaellátás a nemzeti függetlenség alapkérdése.

– A tengerentúli területek új, stratégiai szemléletet igényelnek. A legfontosabb, hogy e területeken beruházásokat kell végrehajtani.

– Az európai szerződések újratárgyalása az EU alapszerződés 50. cikkelye alapján a szabad nemzetek Európája érdekében és azért, hogy szakítani lehessen a teljes kudarcot vallott dogmatikus Európa építéssel. A valóban a nép tiszteletére épülő Európa elérése a cél, amelyik a népszuverenitáson, a nemzeti identitáson, a nyelvek és a kultúrák megbecsülésére alapul. Az FN az európai államok szabad társulásán belül vissza akarja állítani a határok saját ellenőrzését, saját független pénzügypolitikáját. Szabad partereivel kész nagy európai közös tervek megvalósítására a nép szolgálatában. Célja egy, szuverén államokból álló páneurópai unió létrehozása (Svájccal és Oroszországgal, de Törökország nélkül), amely semleges, tiszteletben tartja a nemzeti jogot, a nemzeti pénzügypolitikát. A Maghreb-országokkal minden gazdasági szerződés újratárgyalásra kerül, azzal a feltétellel, hogy az érintett kormányok leállítják a Franciaországba irányuló bevándorlási hullámot.

5. „Az emberarcú fasizmus"[7]

Marine Le Pen programjával minden kétséget kizáróan nagy sikert aratott. Az elnökválasztáson több mint hatmillió francia szavazott rá, majd ezt az eredményt tulajdonképpen megismételte az elnökválasztás eredményét megerősíteni hivatott parlamenti választásokon. Igaz, hogy ez utóbbin a szavazásra jogosultaknak közel a fele nem járult az urnák elé s ezzel tartózkodási rekordot állított fel. Az elnökválasztási áttörést elsősorban az tette lehetővé, hogy Marine Le Pen stratégiát váltott, s merész

[7] A kifejezést Bernard–Henry Lévy francia neokonzervatív filozófustól kölcsönöztem.

fordulattal elhagyta a náci beszédet és nacionálpopulista és „emberközpontú” irányt vett. A nemzeti érdek és a „kisember” napi gondjait állította programjának a középpontjába, fenntartva azokat az elemeket azonban (idegengyűlölet, establishment ellenesség, stb), amik hosszú idő óta alkotják a jobboldali radikalizmus hívó szavait. Kétségkívüli újítása az, hogy ezúttal a köztársaság keretein belül határozza meg önmagát úgy, hogy egyúttal visszanyúl a korábbi köztársaságok jakobinus-centralizáló törekvéseihez. Így tagadva a szubszidiaritás elvét olyan állam képét vetíti előre, amelyik későbbi mozgása jelenleg ugyan kiszámíthatatlan, de mindenképpen egy autoriter fordulatot sejtet. Mindazonáltal egyfajta munkamegosztást is létrehozott apjával és annak pretoriánus gárdájával, mivel a papa – a veteránok megnyugtatására – továbbra is viszi a FN „régi vonalát” s veszi védelmébe újra és újra pl. a vichy rendszert vagy annak olyik, a háború után kivégzőosztag elő állított náci reprezentánsát.

Az elnök-asszony legitimitását kétség kívül erősítette az, hogy a bukott elnök Nicolas Sarkozy 2012. április 24-én tartott beszédében kijelentette, hogy amennyiben Marine Le Pennek joga van ahhoz, hogy induljon a választáson, annyiban az elnök asszony összeegyeztethető a demokráciával. Ami különben azt mutatja, hogy az FN arra irányuló törekvése, hogy az egyébként is trónutódlási belharcokkal elfoglalt és meggyengült, a Nicolas Sarkozy parlamenti támpillérét jelentő, kompromittálódott UMP-t ledarálja, és annak romjain „normális” konzervatív gyűjtő pártot építsen fel, nem illúzió. A lelépő elnök szavai azzal az eredménnyel is jártak, hogy az immár „legitim” Nemzeti Fronthoz visszatértek azok az ó-konzervatív szavazók, akik eddig annak náci beszéde miatt erre nem voltak hajlandók. Ezt a merítést jól mutatják azok a közleménykutatási adatok is, amik szerint az FN szavazóinak hatvan százaléka szavazott a második fordulóban a talpon maradt jobboldali jelöltre. Igaz, egy részük úgy nyilatkozott, hogy a Szocialista Pártra adja le a voksát.

A Front national képességét arra, hogy a jobboldali radikalizmus „történelmi klientúráját” mozgósítsa megvilágítja az a tény, hogy szavazóinak 29%-a a „kékgallérosok”, 26%-a a kiskereskedők és kisiparosok, 22%-a az alkalmazottak és 20%-a a vidékiek közül kerül ki. Jelentősnek mondható befolyása a munkanélküliek és a fiatalok között is, bár megjegyzendő, hogy ez utóbbi két kategória részben átfedi egymást. Mind a két választáson (elnöki és parlamenti) a fentiekben ismertetett program nagy számban gyűjtött be proteszt szavazatokat elsősorban annak köszönhetően, hogy Marine Le Pen „eldugta” a pártja náci örökségét és nemzeti húrokat pengetve átlépett a szociális érzékenység, a szociális érdekképviselet területére. Az erős gazdasági, pénzügyi és szociális igérvényekkel zsúfolt program gyógyírt kínálva a franciák összes gondjára voltaképpen majd minden társadalmi kategória megszólítására képes. Bőségesen ad azoknak a szavazóknak is, akik a bevándorlás, az „EU nemzetekfelettisége” miatt saját hazájukban érzik elveszettnek magukat. Franciaország nem az Európai Unió egyik tartománya és nem fogad el parancsot senkitől – mondja Marine Le Pen és ezzel a kijelentésével – egyebek mellett – megkérdőjelezi az egész európai integráció jövőjét. Politikai szemei előtt egy olyan illuzórikus Páneurópa lebeg, amelyik országai békés egyetértésben, semlegesen intézik közös dolgaikat – tiszteletben tartva mások szuverenitását és nemzeti érdekeit. Európa 20. századi történelme azonban azt mutatja, hogy a „nemzeti érdekek” elkerülhetetlenül nemzeti önzésbe fordulnak és egymás ellen horgadnak. Vajh a dolog

természetéből fakadóan lehet-e a jövőben ez másként? Európa szétesése egymással versengő, homlokegyenest ellenkező nemzeti érdekeket védő országokra egyebek mellett azzal a következményekkel jár, hogy a kontinens marginalizálódik a globalizált világ könyörtelen versenyében – és mindaz, amit adott a világnak nagyon hamar homályos emlékké fakul.

A 2014-es helyhatósági választásokra Marine Le Pen áttörést ígér arra hivatkozva, hogy soha nem látott mértékben nő a párt tagjainak és szimpatizánsainak a száma. Igaz, a helyhatósági választások az országos hatalmi berendezkedést ugyan nem képesek megváltoztatni, de az ott elért átütő siker lehet az első lépés a hatalom csúcsai felé. Amennyiben nem változtat a francia (és nemcsak a francia) politikai elit a hatalomgyakorlás „posztdemokratikus" módszerein, vagyis azon, hogy a demokratikus választások csak álcaként szolgálnak arra, hogy ez a politikai elit helyet biztosítson a pénzügyi, a média, valamint más lobbik és egyebek magánérdekeinek, és azon, hogy szemérmetlen módon lépnek át a hatalmi ágakat elválasztó határokon – a Front national számára kikövezett út vezet a hatalom felé.[8] A magukat folyamatosan becsapottnak érző választók végül is tömegesen fordulnak majd egy olyan politikai formáció felé, amelyik becsületes politizálást, nemzeti nagylétet, szociális biztonságot és jólétet ígér – mint ahogy erre már volt példa a 20. század történelme során.

Az Európai Unió tagországaiban – főként a nagyállamokban így Franciaországban is – ténykedő jobboldali radikális pártok további sorsa úgy tűnik, attól függ, hogy a szociális piacgazdaságból a hiperliberális, elsősorban a versenyre és a mindenre tekintet nélküli profithajszolásra hangsúlyt helyezett és mára csőddel fenyegető gazdaságpolitika hajlandó lesz-e az előző modell szociális értékeit helyreállítani. Ez kétség kívül nehéz feladat, hiszen erre nézvést pillanatnyilag már semmiféle kényszerítő erő nem létezik. Amennyiben erre mégsem kerül sor, annyiban tág tér nyílik a különböző – nemcsak jobboldali – radikális politikai mozgalmak számára. Mindez természetesen nemcsak a radikális politikai mozgalmak számára tét.

Felhasznált irodalom

Burdeau, Philippe Braud-François: *Histoire des idées politique depuis la révolution*. Éditions Montcherstien, 1983.

Chastenet, Jacques: *Histoire de la troisième république – Les années d'illusions 1918–1930.* Hachette, 1960.

Chevallier, Jean-Jacques**:** *Histoire des institution et des régimes politiques de la France de 1789 á nos jours.* Dalloz, 1985.

Goguel, François: *La politique des partis sous la IIIème république.* Seuil, 1946.

Petot, Jean: *Les grandes étapes de régime républicain français (1792–1969).* Éditions Cujas, 1970.

Marrus Robert, Michaël Paxton: *Vichy et les juifs.* Calmann-Lévy, 1981.

M. Szebeni Géza: *Jobboldali radikalizmus az EU-ban – egy esettanulmány: a Front national.* In *Magyar Szemle,* 2006.6.108–128.

[8] Lásd Thureau-Dangin, Philippe: *Coups de force permanents*. In *Le Monde,* 2012.11.29.

M. Szebeni Géza: *A francia kereszténydemokrácia történetéről*. In *Múltunk,* 2007.3. 166–202.
M. Szebeni Géza: *Keresztényszociális elemek de Gaulle társadalmi víziójában.* In *Külügyi szemle***,** 2011. 2.
Winock, Michel (szerk.): *Histoire de l'extrême droite en France.* Éditions du Seuil, 1994.